

NR 164/2014

**POCZUCIE ZAGROŻENIA
I ZAINTERESOWANIE
SYTUACJĄ NA UKRAINIE**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

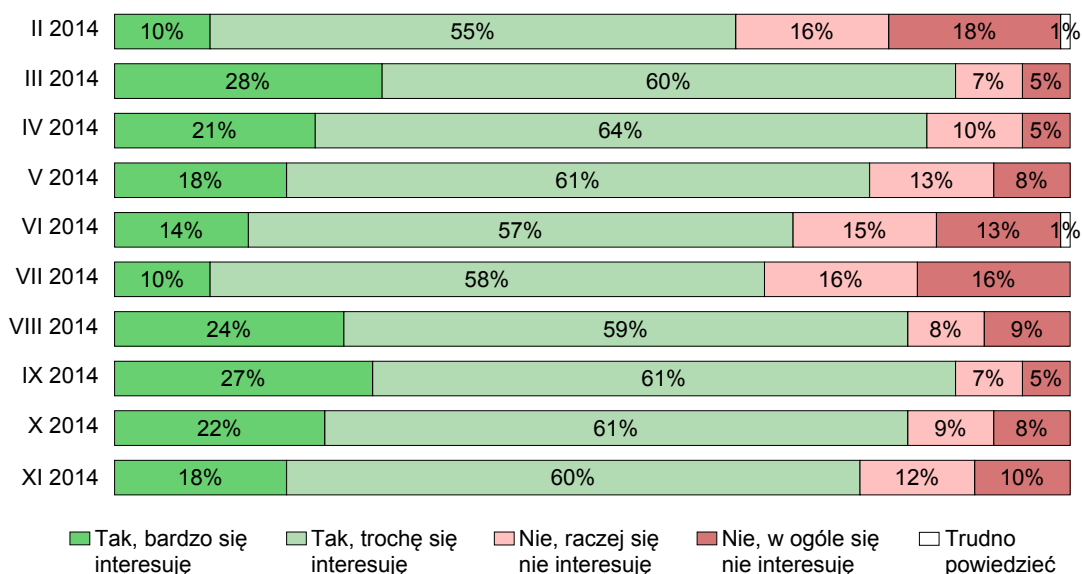
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W listopadzie minął rok od wybuchu protestów społecznych na Ukrainie przeciw polityce ukraińskich władz, zakładającej m.in. odstąpienie od podpisania umowy stowarzyszeniowej z UE. Ukraiński Majdan stał się bezpośrednią przyczyną wydarzeń, które doprowadziły do wciąż trwającego – mimo formalnego zawieszenia broni – konfliktu na wschodzie Ukrainy. Od czasu zaostrzenia tego konfliktu monitorujemy, w jakim stopniu Polacy interesują się wydarzeniami na Ukrainie, a ponadto – czy uważają, że mogą one zagrozić bezpieczeństwu naszego kraju oraz bezpieczeństwu Europy i świata.

Polacy wciąż z dużą uwagą śledzą wydarzenia za naszą wschodnią granicą¹. Nadal zdecydowana większość ankietowanych (78%) interesuje się sytuacją na Ukrainie, w tym blisko jedna piąta (18%) – bardzo. Patrząc z dłuższej perspektywy można zauważyć, że zainteresowanie konfliktem ukraińskim było największe w marcu, w kolejnych miesiącach zaś spadało. Od sierpnia do października ponownie rejestrowaliśmy wzmożone zainteresowanie wydarzeniami na Ukrainie (we wrześniu jego poziom był porównywalny z notowanym w marcu). Począwszy od października odsetek badanych śledzących wydarzenia za naszą wschodnią granicą zaczął się zmniejszać.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (294) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 6–16 listopada 2014 roku na liczącej 934 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

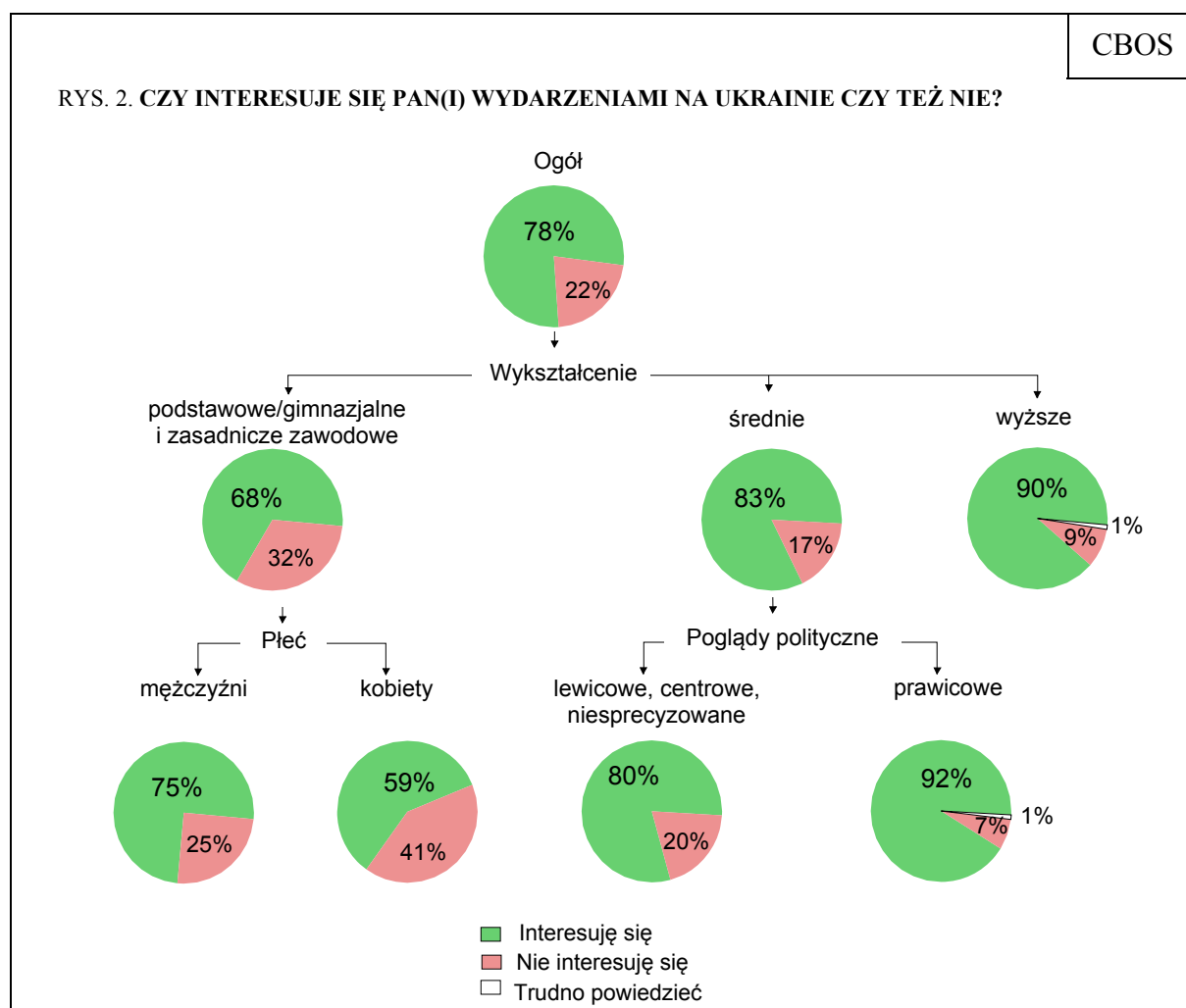
RYS. 1. CZY INTERESUJE SIĘ PAN(I) WYDARZENIAMI NA UKRAINIE CZY TEŻ NIE?

Z analiz wielozmiennowych² wynika, że zainteresowanie wydarzeniami na Ukrainie zależne jest przede wszystkim od wykształcenia. Przebieg wydarzeń za naszą wschodnią granicą niemal powszechnie śledzą ankietowani z wyższym wykształceniem (90%), ogromna większość respondentów z wykształceniem średnim (83%), blisko trzy czwarte osób mających wykształcenie zasadnicze zawodowe (73%) i prawie dwie trzecie z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (64%). Zainteresowanie sytuacją u naszych wschodnich sąsiadów zależne jest także od płci oraz poglądów politycznych, mierzonych na skali lewica–centrum–prawica. Częściej wyrażają je mężczyźni niż kobiety (83% wobec 74%), częściej też badani o prawicowej orientacji politycznej (87%) niż centrowej (79%) czy lewicowej (78%). Co interesujące, płeć odgrywa znaczącą rolę w przypadku ankietowanych gorzej wykształconych, tj. z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i zasadniczym zawodowym, a poglądy polityczne – w przypadku respondentów z wykształceniem średnim. Innym czynnikiem różnicującym zainteresowanie konfliktem ukraińskim – po części związanym z poziomem wykształcenia – jest sytuacja materialna. Respondenci zadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych (83%) częściej niż pozostali śledzą sytuację za naszą wschodnią granicą. W grupach społeczno-zawodowych największe

² Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

zainteresowanie nią deklaruje kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (95%) oraz pracujący na własny rachunek (90%).

Obecnie ponad dwie trzecie badanych (69%) uważa, że sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski, jedna czwarta zaś (25%) jest przeciwnego zdania. Jak wynika z naszych wcześniejszych sondaży, badani mówiąc o zagrożeniu dla bezpieczeństwa Polski myślą przede wszystkim o zagrożeniach dla polskiej gospodarki, w drugiej kolejności o bezpieczeństwie energetycznym, a w dalszej – obawiają się militarnego zagrożenia związanego z wkroczeniem obcych wojsk na terytorium naszego kraju³.

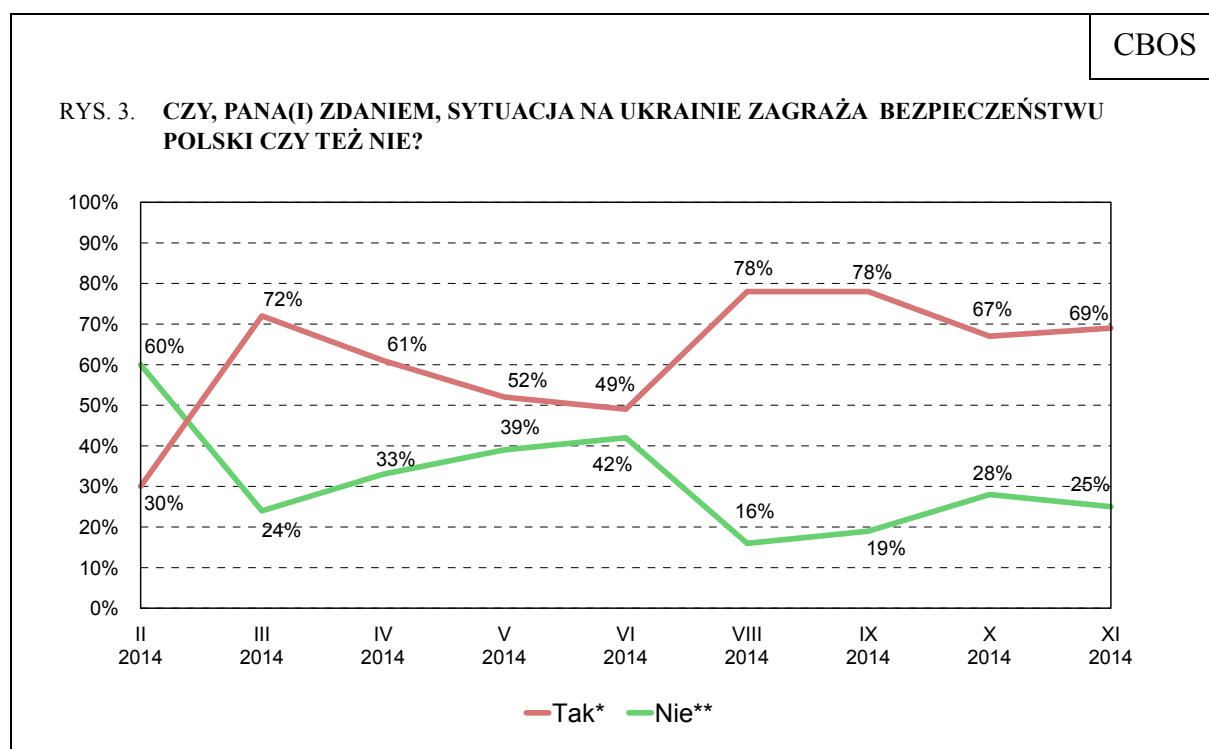
Uwzględniając dłuższą perspektywę można zauważyć, że wzrost poczucia zagrożenia dla naszego kraju – podobnie jak wzrost zainteresowania wydarzeniami na Ukrainie – nastąpił w marcu, w kolejnych miesiącach zaś poczucie zagrożenia malało. W sierpniu natomiast

³ Zob. komunikat CBOS „Zainteresowanie sytuacją na Ukrainie i poczucie zagrożenia w październiku”, październik 2014 (oprac. K. Kowalczyk).

wraz ze wzrostem zainteresowania wydarzeniami za naszą wschodnią granicą wzrosło poczucie zagrożenia dla Polski i ten podwyższony poziom obaw utrzymywał się jeszcze we wrześniu. W następnym miesiącu poczucie zagrożenia zmalało, a w listopadzie opinie na ten temat zmieniły się jedynie w niewielkim stopniu.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski czy też nie?	Odpowiedzi respondentów według terminów badań																	
	II 2014		III 2014		IV 2014		V 2014		VI 2014		VIII 2014		IX 2014		X 2014		XI 2014	
	w procentach																	
Zdecydowanie tak	5	30	28	72	15	61	14	52	9	49	28	78	29	78	19	67	19	69
Raczej tak	25		44		46		38		40		50		49		48		50	
Raczej nie	50	60	22	24	27	33	32	39	36	42	14	16	17	19	24	28	24	25
Zdecydowanie nie	10		2		6		7		6		2		2		4		1	
Trudno powiedzieć	10		4		6		9		9		6		3		5		6	

*Połączono odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”

** Połączono odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Obawy związane z bezpieczeństwem naszego kraju w kontekście kryzysu ukraińskiego częściej niż pozostali wyrażają badani lepiej wykształceni, niezadowoleni z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych, mieszkający na wsi, a także ankietowani o prawicowych poglądach politycznych. Pewną rolę w tym względzie odgrywa

również płeć – kobiety częściej niż mężczyźni są zdania, że sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu naszego kraju. Z kolei stosunkowo rzadko obawy takie wyrażają najmłodszy ankietowani (w wieku od 18 do 24 lat).

Poczucie zagrożenia idzie również w parze z zainteresowaniem wydarzeniami na Ukrainie – badani interesujący się sytuacją u naszych wschodnich sąsiadów znacznie częściej niż pozostali uważają, że zagraża ona bezpieczeństwu Polski.

Tabela 2

Czy interesuje się Pan(i) wydarzeniami na Ukrainie czy też nie*?	Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Interesuję się	73	24	3
Nie interesuję się	54	28	18

* Pominięto odpowiedź „trudno powiedzieć”

Obawy o bezpieczeństwo Europy, w kontekście kryzysu ukraińskiego, wyrażane są trochę rzadziej niż obawy o bezpieczeństwo Polski – obecnie deklaruje je 62% badanych. W porównaniu z wrześniem, gdy ostatnio pytaliśmy o tę kwestię, niepokoje związane z bezpieczeństwem Europy deklarowane są rzadziej (spadek o 10 punktów). Biorąc pod uwagę poprzednie pomiary (począwszy od marca 2014 roku) można zauważyć, że obawy związane z bezpieczeństwem Europy najczęściej wyrażane były w sierpniu i we wrześniu, natomiast obecnie poczucie zagrożenia jest trochę mniejsze niż w marcu, podczas kryzysu krymskiego.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu w Europie czy też nie?	Odpowiedzi respondentów według terminów badań									
	III 2014		IV 2014		VIII 2014		IX 2014		XI 2014	
	w procentach									
Zdecydowanie tak	20	66	11	54	20	71	22	72	13	62
Raczej tak	46		43		51		50		49	
Raczej nie	25	28	32	38	17	20	22	23	27	30
Zdecydowanie nie	3		6		3		1		3	
Trudno powiedzieć	6		8		9		5		8	

Podobnie jak w przypadku obaw związanych z bezpieczeństwem Polski, przekonanie, że sytuacja na Ukrainie stanowi zagrożenie dla stabilności Europy, częściej niż pozostali wyrażają badani najlepiej wykształceni, interesujący się wydarzeniami za naszą wschodnią granicą, częściej też kobiety niż mężczyźni. Z kolei wyraźnie rzadziej niż pozostali obawy takie artykułują najmłodszy respondenci – w wieku 18–24 lata.

Tabela 4

Czy interesuje się Pan(i) wydarzeniami na Ukrainie czy też nie*?	Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu w Europie czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Interesuję się	67	27	6
Nie interesuję się	46	39	15

* Pominięto odpowiedź „trudno powiedzieć”

Obawy o bezpieczeństwo na świecie w związku z sytuacją na Ukrainie wyrażane są rzadziej niż obawy o bezpieczeństwo Polski czy Europy – artykułuje je niemal połowa ankietowanych, a dwie piąte jest przeciwnego zdania. W ciągu ostatnich dwóch miesięcy odsetek badanych uważających, że wydarzenia na Ukrainie zagrażają porządkowi międzynarodowemu, zdecydowanie się zmniejszył (o 12 punktów, do 49%), wzrósł natomiast odsetek tych, którzy wyrażają opinię przeciwną (o 8 punktów, do 41%). Biorąc pod uwagę poprzednie pomiary można zauważyć, że w kontekście konfliktu ukraińskiego obawy o bezpieczeństwo na świecie najczęściej formułowane były we wrześniu, co prawdopodobnie należy wiązać ze szczytem NATO, który odbywał się wówczas w walijskim Newport, a poruszane na nim kwestie związane były z sytuacją na Ukrainie.

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu na świecie czy też nie?	Odpowiedzi respondentów według terminów badań									
	III 2014		IV 2014		VIII 2014		IX 2014		XI 2014	
	w procentach									
Zdecydowanie tak	15	52	8	42	14	52	18	61	10	49
Raczej tak	37		34		38		43		39	
Raczej nie	35	41	39	48	29	35	29	33	36	41
Zdecydowanie nie	6		9		6		4		5	
Trudno powiedzieć	7		10		13		6		10	

Przekonanie, że kryzys ukraiński może naruszyć porządek międzynarodowy, częściej wyrażają kobiety niż mężczyźni, nieco częściej też absolwenci wyższych uczelni niż pozostali, a zdecydowanie częściej niż inni – badani interesujący się sytuacją na Ukrainie.

Tabela 6

Czy interesuje się Pan(i) wydarzeniami na Ukrainie czy też nie*?	Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu na świecie czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Interesuję się	53	39	8
Nie interesuję się	36	46	18

* Pominięto odpowiedź „trudno powiedzieć”

Praktycznie przez cały rok 2014 utrzymywało się duże, wyrażane przez większość ankietowanych, zainteresowanie wydarzeniami na Ukrainie. Obecnie ponad trzy czwarte badanych śledzi przebieg wydarzeń za naszą wschodnią granicą. Zainteresowaniu sytuacją na Ukrainie towarzyszą obawy, że konflikt ten może się rozprzestrzenić i zagrozić bezpieczeństwu naszego kraju. W ciągu ostatniego roku obawy takie wyrażała znaczna grupa respondentów, a obecnie mówi o nich ponad dwie trzecie. Patrząc z perspektywy mijającego roku można zauważyć, że największe obawy o bezpieczeństwo Polski w kontekście konfliktu ukraińskiego wyrażane były w sierpniu i wrześniu oraz w marcu, podczas tzw. kryzysu krymskiego.

Opracowała

Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

Tabela 1

		Czy interesuje się Pan(i) wydarzeniami na Ukrainie czy też nie?			Liczba osób
		Tak, interesuję się	Nie, nie interesuję się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		78	22	0	933
Płeć	Mężczyźni	83	17	0	452
	Kobiety	74	26	0	481
Wiek	18-24 lata	67	31	2	105
	25-34	79	21		185
	35-44	86	14		164
	45-54	80	20		146
	55-64	80	20		164
	65 lat i więcej	74	26	0	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	26		370
	Miasto do 19 999	75	25		138
	20 000 - 99 999	85	15		180
	100 000 - 499 999	76	22	1	155
	500 000 i więcej mieszk.	89	10	1	90
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	64	36	1	193
	Zasadnicze zawodowe	73	27		227
	Średnie	83	17	0	288
	Wyższe	90	10	1	224
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	95	5		107
	Średni personel, technicy	88	12		42
	Pracownicy adm.-biurowi	81	19		51
	Pracownicy usług	80	20		71
	Robotnicy wykwalifikowani	74	26		95
	Robotnicy niewykwalifik.	74	26		35
	Rolnicy	88	12		39
	Pracujący na własny rach.	90	10		42
	Bezrobotni	70	30		71
	Emeryci	75	24	0	186
	Renciści	70	30		62
	Uczniowie i studenci	66	31	4	67
Gospodynie domowe i inni	71	29		66	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	83	17		137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	83	17		83
	sekt. pryw. poza rolnict.	84	16		226
	prywatnym gosp. rolnym	86	14		34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	77	23		121
	501-750	73	27		102
	751-1000	81	19		125
	1001-1500	73	26	1	157
	Powyżej 1500 zł	84	15	1	223
Ocena własnych war. mater.	Złe	77	23		113
	Średnie	74	26	0	412
	Dobre	83	17	0	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	82	18		38
	Raz w tygodniu	77	22	0	422
	1-2 razy w miesiącu	78	22		153
	Kilka razy w roku	79	21	1	201
	W ogóle nie uczestniczy	78	21	1	112
Poglądy polityczne	Lewica	78	22		165
	Centrum	79	21		293
	Prawica	87	13	1	270
	Trudno powiedzieć	65	34	1	205

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu Polski czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		69	25	6	934
Płeć	Mężczyźni	66	30	4	452
	Kobiety	71	20	9	482
Wiek	18-24 lata	61	34	5	105
	25-34	73	22	5	185
	35-44	66	26	8	164
	45-54	71	24	4	146
	55-64	73	22	5	165
	65 lat i więcej	65	25	10	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	19	7	371
	Miasto do 19 999	65	28	7	138
	20 000 - 99 999	69	26	4	180
	100 000 - 499 999	57	35	8	155
	500 000 i więcej mieszk.	71	26	3	90
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	24	9	193
	Zasadnicze zawodowe	65	28	8	228
	Średnie	70	24	7	288
	Wyższe	73	25	2	224
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	74	24	3	107
	Średni personel, technicy	77	23		42
	Pracownicy adm.-biurowi	66	31	4	51
	Pracownicy usług	62	33	5	71
	Robotnicy wykwalifikowani	65	28	7	95
	Robotnicy niewykwalifik.	63	26	11	35
	Rolnicy	81	12	6	40
	Pracujący na własny rach.	72	28		42
	Bezrobotni	71	23	6	71
	Emeryci	68	23	9	186
	Renciści	62	29	9	62
	Uczniowie i studenci	64	32	4	67
	Gospodynie domowe i inni	74	13	13	66
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	26	4	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	40	4	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	73	22	5	227
	prywatnym gosp. rolnym	74	19	7	34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	70	23	7	121
	501-750	73	19	8	102
	751-1000	72	24	5	125
	1001-1500	68	25	7	157
	Powyżej 1500 zł	69	27	4	223
Ocena własnych war. mater.	Złe	78	17	5	113
	Średnie	66	25	8	413
	Dobre	69	27	5	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	73	21	6	38
	Raz w tygodniu	73	20	7	423
	1-2 razy w miesiącu	68	29	3	153
	Kilka razy w roku	70	24	6	201
	W ogóle nie uczestniczy	52	38	10	112
Poglądy polityczne	Lewica	68	30	2	165
	Centrum	69	26	5	293
	Prawica	74	22	4	271
	Trudno powiedzieć	62	22	16	205

Tabela 3

		Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu w Europie czy też nie?			Liczba osób	
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć		
		%	%	%		
Ogółem		62	30	8	934	
Płeć	Mężczyźni	60	35	5	452	
	Kobiety	65	25	10	482	
Wiek	18-24 lata	47	45	7	105	
	25-34	67	30	3	185	
	35-44	63	28	9	164	
	45-54	66	28	6	146	
	55-64	66	27	7	165	
	65 lat i więcej	61	26	13	169	
Miejsce zamieszkania	Wieś	67	25	8	371	
	Miasto do 19 999	55	35	10	138	
	20 000 - 99 999	66	30	5	180	
	100 000 - 499 999	55	37	8	155	
	500 000 i więcej mieszk.	64	29	7	90	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	58	31	11	193	
	Zasadnicze zawodowe	59	31	10	228	
	Średnie	63	30	7	288	
	Wyższe	69	28	3	224	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	68	28	4	107	
	Średni personel, technicy	75	23	2	42	
	Pracownicy adm.-biurowi	67	28	5	51	
	Pracownicy usług	52	41	7	71	
	Robotnicy wykwalifikowani	59	33	8	95	
	Robotnicy niewykwalifik.	59	31	10	35	
	Rolnicy	74	17	9	40	
	Pracujący na własny rach.	70	29	2	42	
	Bezrobotni	58	39	4	71	
	Emeryci	62	27	11	186	
	Renciści	59	28	13	62	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	64	29	7	137	
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	57	40	3	83	
	sekt. pryw. poza rolnict.	65	30	5	227	
	prywatnym gosp. rolnym	73	17	10	34	
	Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	63	29	8	121
		501-750	61	30	8	102
		751-1000	62	30	8	125
		1001-1500	69	23	8	157
		Powyżej 1500 zł	63	34	3	223
	Ocena własnych war. mater.	Złe	66	27	7	113
		Średnie	61	29	10	413
Dobre		63	31	5	408	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	68	26	6	38	
	Raz w tygodniu	65	26	9	423	
	1-2 razy w miesiącu	65	30	5	153	
	Kilka razy w roku	63	31	6	201	
	W ogóle nie uczestniczy	48	42	10	112	
Poglądy polityczne	Lewica	68	31	2	165	
	Centrum	65	30	5	293	
	Prawica	66	29	5	271	
	Trudno powiedzieć	51	30	19	205	

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, sytuacja na Ukrainie zagraża bezpieczeństwu na świecie czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		49	41	10	934
Płeć	Mężczyźni	45	48	6	452
	Kobiety	53	34	13	482
Wiek	18-24 lata	37	54	9	105
	25-34	46	47	7	185
	35-44	50	41	9	164
	45-54	55	37	8	146
	55-64	52	39	9	165
	65 lat i więcej	51	31	17	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	36	13	371
	Miasto do 19 999	47	43	10	138
	20 000 - 99 999	50	42	8	180
	100 000 - 499 999	46	46	8	155
	500 000 i więcej mieszk.	47	49	5	90
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	48	35	17	193
	Zasadnicze zawodowe	48	41	10	228
	Średnie	48	42	10	288
	Wyższe	52	44	3	224
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	54	41	5	107
	Średni personel, technicy	65	34	2	42
	Pracownicy adm.-biurowi	45	51	4	51
	Pracownicy usług	38	57	5	71
	Robotnicy wykwalifikowani	46	44	10	95
	Robotnicy niewykwalifik.	56	38	7	35
	Rolnicy	56	33	11	40
	Pracujący na własny rach.	62	34	4	42
	Bezrobotni	37	56	8	71
	Emeryci	52	32	15	186
	Renciści	46	40	14	62
	Uczniowie i studenci	39	50	11	67
	Gospodynie domowe i inni	54	26	20	66
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	52	43	5	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	45	49	5	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	51	43	6	227
	prywatnym gosp. rolnym	51	35	13	34
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	53	36	12	121
	501-750	47	42	11	102
	751-1000	49	43	8	125
	1001-1500	55	35	11	157
	Powyżej 1500 zł	47	47	5	223
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	38	11	113
	Średnie	48	39	13	413
	Dobre	49	44	7	408
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	55	32	13	38
	Raz w tygodniu	53	38	10	423
	1-2 razy w miesiącu	47	40	13	153
	Kilka razy w roku	49	44	7	201
	W ogóle nie uczestniczy	39	50	11	112
Poglądy polityczne	Lewica	51	45	5	165
	Centrum	50	42	7	293
	Prawica	54	40	6	271
	Trudno powiedzieć	39	38	23	205